

KLIČI ME PO IMENU
Izbor iz krajše proze slovenskih avtoric

izbrala, uredila in spremno
študijo napisala Silvija Borovnik

Temno, deževno jutro je bilo

Temno, deževno jutro je bilo. Zora je blede svetila skozi okna. V majhni nizki izbi je plaval težek, vlažen zrak. Polno nagih trupel se je pralo v njem. Ležali so po tleh na umazanih, smrdečih blazinah, njihovi dihi so zastrupljali zrak, iz njihovih udov se je kadil pot. Bili so suhi udje izstradanih otrok. Vse vprek so ležali in njihove raztegnjene roke in noge so večale njihovo število in zdelo se je, kakor da jih je cele kupe. Bilo jih je devet. Najmlajši je ležal na slamnjači prav tik postelje, na kateri sta ležala mož in žena, in zdaj je zajokal.

Žena je tiho vstala, vzela ga v naročje in dojila. Njene tope oči so buljile v siva okna. Bila je izmučena in zbita, grda, uvela žena. Pred desetimi leti je bila sveža, mlada, a zdaj je imela devet otrok. Položila je otroka nazaj na tla in obsedela na koncu postelje. Mož se je zbudil.

»Koliko je ura?«

»Štiri bo.«

Vstal je. Po osemnajst ur je delal na dan, a njegovi otroci so stradali. Sovražil jih je že; nikdar niso bili siti.

Žena je premišljevala; kakor da bi hotela nekaj reči, a se boji. Gledala je okrog po otrocih, in tudi njen pogled ni bil prijazen. Stradala in mrtvila se je zanje, vse moči so ji ukradli, a bili so nenasitni. Narasli so zanjo v strašno prekletstvo, v veliko breme, pod katerim je poginjala in umirala vsak dan. In zdaj ...

Sklonila se je k možu in mu hripavo, pretrgano govorila.

Nemo se je sesedel. Bil je že oblečen in ko je vstal in odhajal, siknil je v groznem odporu proti neki bestialni, peklenski moči svoji ženi v obraz:

»Psica!«

Molčala je, le njeno telo se je streslo. In ko se je čez trenutek vrnil mož in jo molče objel, dejala je tiho:

»Vidiš, res je, a jaz ne morem ...«

Obupen jok je bil na umazana, rosna okna.

Urok južnega morja

(odlomek)

V vodi ...

Včerašnji dan je bil grozen, današnji pa nič boljši. Na mojo grozo na kuterju ni bilo tistega prostorčka, ki ga smrtnik včasih potrebuje. Kot v pravljici sem morala na gredlju zbrati okoli sebe dekleta, ki so razprostrla ledvene predpasnike, da sem preko ograje zlezla do verige, na kateri sem zelo negotovo stala, se zibala sem in tja z vsakim premikom ladje, in na njej si se lahko obdržal le, če si se vsaj z eno roko držal.

Čez nekaj časa je začela ladja kljub bližini otokov (skupina obsega trideset otokov, od katerih so nekateri zelo poseljeni) močno poplesavati in valovi so s tako močjo pljuskali čez palubo, da se mi je včasih zazdelo, kot bi me velikanska roka dvignila in vrgla v rešilni čoln, ki je visel nekoliko više. Veter se je še okrepil, čoln je bil v nevarnosti, in zdelo se mi je, kot da sem spravljena v neke vrste zaboju. In tako se je nadaljevalo do prvih večernih ur. Tedaj je dejal okrožni sodnik:

»Ne morem vas peljati do Taveve, kajti pri tem vremenu le težko ohranjamo smer. Kar tukaj vas bomo izkrcali. Ta otok je last enega od sinov gospoda Doughtyja. On vas bo spravil naprej!«

Tako je dejal, velel prenesti moj kovček in *eriko* v čoln, nato pa še mene in stvar je bila urejena. Črnci so mi čez

ograjajo podali roke in zaklicali: »*Camo de!*« Sodnik pa je smehljaje dejal:

»Zdaj veste, da se ni prijetno voziti na kuterju!«

Zahvalila sem se mu tako vljudno kot kancler na veleposlaništvu, ki iz diplomatskih razlogov noče priznati napada tuje sile, in se obrnila proti obali.

Hrib pri hribu, skala pri skali in le v kratkem, zaokroženem zalivu ena ali dve koči, vrtiček, hlev in seveda ljudje, ki so prišli na obalo in strmeli. In kako strmeli! Popadljivo ščene mi je renče plavalo naproti ...

Predstavlajte si otok, kjer skoraj nikoli ne vidijo jadrnic, na katerem živita le beli trgovec brez žene in starec s priletno, otoško ženo. Pa se nenadoma ustavi že tako strah zbujajoči vladni kuter, nato pa se plazi in plava proti obali nekaj belega. Gledali so me tako, kot če bi se pri nas na pragu pojavil otočan s črno grivo in sramnim predpasnikom.

Ljudje, ki so me z grozo opazovali, so bili mešanci, in začela sem se bati, da ima slednjič gospod Doughty samo nebele otroke, kar se je nazadnje izkazalo za resnično, čeprav sta le še dva živela na Yasawah. Šest otrok je imel s prvo, čisto črno ženo, šest z drugo, polčrno (obe že mrtvi), s tretjo, belo, pa nobenega. To se me je tikalo le toliko, kolikor je šlo za sprejem, in tukaj prijaznega sprejema ni bilo pričakovati, kajti z boječo naglico so me stlačili v drug čoln in me zaupali starejšemu črnemu čolnarju z opozorilom, naj me takoj, na licu mesta – kot nujno pošiljko! – transportira naprej.

Tako osamljeno sem se prej redko počutila. Pred menoj je počasi, a varno veslal tuj možakar z rdečim predpasnikom in črno poltjo. Okoli mene so se širili majhni, gosto poraščeni, hriboviti otoki, pod menoj čudovito, nepopisno mirno tropsko morje (mirno vsaj tako dolgo, dokler

sva se vozila ob zaokroženem jeziku kopnega). Na dnu tukaj plitvega morja so se v večerni zarji bleščale najčudovitejše korale: pritlikava bela drevesca kot iz vilinskega vrta, modri grmički kot brezoblični prsti, blazine rdečih cevki, ostre korale, podobne kaktusom, ki so takorekoč prebadale modro zelenilo vode, zamolklo zelene, rumenkaste, temne ... nad vsem tem pa opalna gladina vode. Visoko nad menoj, zdelo se mi je neskončno daleč, so ležali snopasti, rumenordeči oblaki, dolge, krvavordeče črte, modrina, ki je prehajala v srebrnosivo. In v vsem tem sem bila sama – sama ...

Ali ni človek vedno enak tau, praviru, vseduhu? A kakorkoli filozofsko tolažeče lahko razumemo to misel, me je kljub temu spominjala na izrek moje teozofske znanke iz Honoluluja, ki mi je pogosto govorila:

»Ne jezite se, če ste izgubili ravno to misel! Nekdo jo bo gotovo našel, kajti v veselju se nič ne izgubi!«

Jaz pa sem pri tem vsakič pomislila: Če izgubim dolar, tudi ni izgubljen, kajti nekdo ga bo gotovo pobral, a odločno ljubše bi mi bilo, da sama pobrem dolar ali misel, ki mi je ušla iz glave! To dokazuje, kako daleč stran sem od poti odrekanja ...

Za rtom sva morala previdno krmariti, kajti če bi zašla v napačni tok, bi naju valovi prevrnili, mi je razložil moj vodič v polomljeni angleščini, latovščini Južnega morja.* Prepustila sem se ljubemu Bogu in vodiču, kajti več se ni dalo storiti, in ta dva sta me po eni uri, potem ko je luna že posrebrila robove pahljačastih palmovih listov, pripeljala do čolnarne, nedaleč od obale. Možakar je zgrabil moj kovček, jaz *eriko*, in izginila sva v goščavi, kar je bilo zanj bistveno lažje kot zame, ki nisem imela pojma niti

---

* Južni del Tihega oceana.

o smeri niti o obliki tal, in sem se zdaj zaletela v kako deblo, potem so se mi spet žilave ovijalke napletale okoli nog. Zdaj mi je postalo tudi prvič neprijetno ob misli, kam pravzaprav grem in kakšen sprejem bom doživela.

Slednjič se je moj možakar povzpел po rvavih lesenih stopnicah do bungalova, ki ga je skromno razsvetljevala petrolejka, odložil moj kovček, svareče zakašljal in kratko rekel:

»To je ona!«

Na dvoru rakovic

Gospod, kateremu je to rekel, ogorel, zlovoljen moški v letih, je bil videti nad tem sporočilom srednje navdušen. Celo potem, ko sem že prestopila prag in razložila, da sem prišla k njim preko poznanstva pri *Auckland Staru*. Mrs. D., ki je bila videti zelo utrujena in bolehná, se je s plašnim strahom prikazala iz skritih globin bungalova, me pozdravila in pohitela pripravljat malo sosednjo sobico.

Prilagajanje na popolnoma tuje gospodinjstvo je vedno težko in kljub mojim pogumnim namenom mi je samo približno uspelo, da sem jemala vse senčne strani tako vedro in ravnodušno, kot bi želela. Na nogah sem začutila desetisoče pikov moskitov in nisem se mogla nehati praskati, dokler se ni pojavil gospod D. z vrečo za kopro, me do polovice vtaknil vanjo in pripomnil, da mora človek na Tavevi vedno tako sedeti. Minuto kasneje je tik za menoj nekaj glasno čofnilo na temna tla in ušel mi je hripav vzklik presenečenja, kajti slišalo se je mokro-mrzlo, a moj gostitelj se je le preudarno nasmehnil in menil, da je to le eden od velikih kuščarjev. Ti imajo navado, da padajo

zvečer iz slame na strehi. Nisem si mogla kaj, da si ne bi zaželela, da ne bi imeli te navade.

Zakonski par je spal v fidžijski buri – ljubki hišici iz trave – približno dvajset korakov stran, jaz pa sem se ponosno naselila v celem bungalovu. Bungalov je imel štiri vrata, ki si jih v spodnjem delu zapahnil, njihov gornji del pa je bil zaradi potrebnega prepriha vedno odprt. Moje ležišče je bila visoka lesena klop, na kateri sta ležali dve slamnjači voivoi, pokrila pa sem se s svojim pledom. To spalno trdnjavo je obdajala mreža proti komarjem. Ležišče je bilo tako trdo, da so me zjutraj bolele vse kosti. Ali se človek vsemu privadi? Kaj pa še! Kadar pomislim na tisto klop, me še danes zabolijo vse kosti.

A to še ni bil konec vseh nočnih radosti. Pred hišo je čepelo polno rac – najprej trideset, po dveh objokovanih nezgodah pa osemindvajset – in te race so bile mesečnice. Prihajale so in odhajale, in ob polni luni plesale ljubezenske pleske. Vedno znova se jim je zdelo, da nekaj slišijo – duhove ali ljudi – in vrešče in gagajoč so planile pokonci, in moji živci so se vsakič napeli, da bi ugotovila vzrok tega nemira.

Hujši pa so bili napadalci v sami sobi. Ko mi je s številnimi udarci brisače uspelo toliko odpoditi komarje, da ni pri skoku na ležišče nobeden prišel pod mrežo, je bila ta nadloga izključena. Pogosto pa mi ta trik ni popolnoma uspel in potem sem se morala boleče zvijati tako dolgo, da se je komar toliko napil, da je obsedel na kateri od okončin in sem ga lahko ubila. S tem pa še zdaleč ni bilo nočnega miru. Podgane – rjave male podgane kokosovih nasadov – so se cvilé podile po tleh in po pohištvu in vse moje ploskanje jih ni prav nič motilo. Štiri pasti so bile nastavljene in običajno so bile vse štiri že polne, še preden smo se podali k počitku. Gospod D., ki se je čudil, da me

moti cviljenje ranjenih živali, mi je svetoval, naj vzamem mačeto in podgano rahlo udarim po glavi.

Zlezla sem torej iz postelje, vzela mačeto, jo vsa obupana zavihtela visoko nad glavo kot rabljev pomočnik, in z vso močjo udarila ujetnico po tilniku. Uh – grozen občutek mehkode in kožuha. Čisto bolna sem se splazila nazaj v posteljo. Po četrh ure si je podgana opomogla in vsa okrvavljena je cvilila naprej. Tedaj sem obupano zgrabila past in jo zagnala ven med race ...

Najbolj zoprne pa so bile rakovice. Bralec, ali si že kdaj videl kopensko rakovico? Komajda! Te so bistveno večje od rakov in njihove klešče bi ti vlile vse spoštovanje. Šest parov togih, ostrih nog in oči, ki se ob začudenju izbulijo, ob strahu pa umaknejo nazaj v glavo. Sredi noči sem zaslišala težke korake na stopnicah, topotanje, pokanje, škripanje ...

Ljudožrec? Zmešan dvonožec generis masculini? Nič od tega! Gospa rakovica, ki hoče k meni. Lezle so navzgor po posteljnem stebriču in padale s stolov. Moja mreža jih je zmedla in jim preprečevala dostop, a če je ne bi bila dobro zatlačila, bi mi bile oglodale prste na nogah. Rakovice in veliki leteči tropski ščurki z dolgimi tipalkami, ki so se mi gabili, imajo najraje nohte na nogah in rokah. Kolikor je le bilo v moji moči, jim nisem privoščila tega posebnega veselja.

Veter je vzdihujoč vel skozi krone palm, da bi človek mislil, da lije; race so gagale, morje v bližini je bučalo, rakovice so se spotikale okoli, miši in podgane so cvilile. Okoli postelje so razočarano brenčali moskiti, ki jih je žejalo po moji krvi. Kako številni so bili, najbolje dokazuje okoliščina, da sem jih – preden sem začela pisati – tolkla s pokrovom in pogosto sem naštela trideset pobitih, preden

sem se lahko lotila dela. Pogosto sem imela na roki tudi po dvajset komarjevih pikov naenkrat.

Spanje bi bilo tudi na mehkejšem ležišču težko, in ko sem slednjič zadremala, je zaropotala hudičeva budilka in gospod D. je začel z dnevnimi opravili.

Na samotnem otoku

Sama sebi sem se zdela kot Robinson Crusoe. Otok je bil velik, imel je veliko ravnih površin, ki so bile bogato zasajene s palmami, zelo lepe, v morje štrleče temnorjave čeri, dva hriba in več sotesk. Zahodna obala, ki je bila zelo široka, je bila tudi najlepša. Hotela sem hoditi bosa, a gospa D. me je posvarila, da je nepričakovan udarec ob korale nadvse boleč, in če nastane rana, se ta težko zaceli. A jaz sem vseeno bosa tekala okoli in nabirala korale – najlepše na celem mojem potovanju in najrazličnejših vrst, kot si jih le lahko zamisliš. Tudi tigraste školjke in morske polže, dragocene školjke kauri* in naplavljeni vretenca** sem najdevala in sama sebi sem se zdela bogata kot Krez. Morje mi je močilo noge, vlažen pesek jih je spet ogrel, in bila sem že cel Robinzon, le brez Petka, ko sem se nekega dne zaletela v koralno skalo in pri belem dnevu zagledala vse zvezde.

Od takrat naprej sem nosila čevlje.

Nič me ni tako veselilo kot okoliščina, da je bil otok, če odmislimo sina gospoda D., ki je čisto ločeno živel na vzhodnem delu z ženo, hčerko in vnukom, popolnoma

---

* Porcelanka.

** Školjka.

nenaseljen in je lahko človek po sledih na pesku presodil, ali je kdo prišel. Rastlinstvo je kazalo lastnosti vzhodnega Južnega morja s prvimi vplivi zahodnega dela Tihega oceana, in mrzlično sem slikala. Semena so bila bleščeča in mnogovrstna, in sadeži, ki pa jih nikoli nisem jedla, zelo lepi. Tudi sicer je bilo življenje zelo robinzonsko. Vstajali smo tako zgodaj, da smo že ob šestih ali nekaj čez sedeli pri zajtrku ob črni kavi in ladijskem prepečencu. Zatem sem se v svoji na novo vzcveteli kreposti spravila pometat glavno sobo v bungalovu in svojo čumnato, nato sem nosila svežo vodo in se odpravila k svojemu delu. Nekako mi je uspelo urediti tako, da je bil glavni del dopoldneva posvečen mojima opraviloma – slikanju in pisanju. Čisto na začetku sem enkrat pomagala na vrtu na vzpetini in oprala naše perilo v žabji mlaki, a kasneje je gospa D. brez besed prevzela perilo (jaz sem svoje spodnje perilo vsako jutro sama oprala pred hišo). In prevzela sem kuhanje. Tega pa ne smete razumeti v evropskem pomenu – čeprav v mračnih trenutkih pripisujem smrt mojega takratnega gostitelja eno ali dve leti po mojem odhodu moji kuharski umetnosti –, kajti našo kuhinjo je predstavljal železen štedilnik z dvema obročema, ki je stal pod slamnato streho na prostem, poleg ropotarnice, ki je služila za pomivanje posode, shrambo in skrivališče rakovic. Vse smo si morali sami znositi skupaj, tudi kurjavo, in pogosto sem se z vrečo odpravila nabirat bulu, lupine kokosovih orehov, in sem jo kot hlapec Ruprecht* polno vlačila domov. Navlekla sem skupaj dolge, težke palmove veje in slednjič zanelila ogenj, ki je sicer presegal našo potrebo po kuhanju, a je bil zelo koristen, saj smo lahko segreli dva kotla vode. Pitno vodo sem zajemala iz dveh sodov, ob pogledu na ka-

---

* Oseba iz nemške pravljice.

tera bi sanitarnega inšpektorja zadela kap. Na gladini so plavale ličinke komarjev in prah, in paziti si moral samo na to, da ni v katerem od sodov razpadala kakšna rakovica, ker bi to povzročilo *Schwarzwasserfieber* ali kako drugo smrtno bolezen. Komarje sem posnemala z gladine kot smetano, z ostalim pa sem polnila kotla. Nikoli nisem pila drugega kot čaj.

Vse, kar so rabili iz civiliziranih dežel, so naročali iz Levuke, in blago je prišlo – če je prišlo – v enem ali v treh mesecih, tako tudi stenji za petrolejke, vžigalice in podobno.

Sicer smo uporabljali, kar se je našlo v pragozdu in naša prehrana je bila zelo enostavna. Papaje ali drevesne melone so v obilju rasle v gozdu, četudi jih je bilo vse prej kot prijetno prinašati domov. Uporabljali smo jih kot zelenjavo.

Sladek krompir, *kumára*, smo občasno dobili od domorodcev, riž pa se je kupoval v vrečah.

Večinoma smo jedli avstralsko meso iz konzerv, ki smo ga pogosto samo stresli iz konzerv in včasih prelili z vročo omako. Kadar pa so na Nathuli ali Vanua leilei ulovili kozo, smo dobili kakšno nogo in to sem skuhalo, se pravi, prilivala sem vodo in nalagala na ogenj. Čez nekaj časa se je kozletina zmeščala toliko, kot so le dovoljevala njena leta.

Nekoč sem kuhala fižol, medtem pa sem bila zatopljena v literarno ustvarjanje. Na stransko obveznost sem popolnoma pozabila. Nenadoma pa me je slaba vest pognala proti dvorišču, in res, spodnja plast fižola je že zoglenela. Gostiteljica me je pravzaprav obravnavala kot pomoč pri gospodinjstvu in nisem se hotela izpostavljati njenemu včasih prav nepreračunljivemu razpoloženju (razumljivo, da jo je življenje zagrenilo, saj je bil njen mož najbolj zlovoljen človek, kar sem jih videla v osmih letih potovanja). Zato sem enostavno do čistega postrgala lonec, oprala preostali

fižol in napolnila lonec do vrha s fižolom iz shrambe. Vse je čudovito vrelo, ko so se približali koraki stroge gospodinje. Nekateri fižoli so bili trdi kot kamen, a sem molče dovolila, da je razlog za to pripisala slabi vrsti fižola.

Delo

Nikjer nisem toliko delala kot na Yasavah. Zjutraj pometanje, čiščenje in kuhanje; popoldne čaj. Nato zelo težavno čiščenje vretenc s solno kislino, dokler ni ostala le lupina iz biserne matice; trikrat dnevno krmljenje rac s kašo, ki je bila pomešana z nastrganim kokosovim orehom (tudi zelo nadležno in dolgotrajno opravilo), in prinašanje vode. In kar je najbolj neverjetno: naučila sem se delati ograje, vlačila sem vrečo papaj pol ure daleč, ob sončnemu zahodu sem na polju obirala bombaž, trikrat dnevno sem pomivala posodo – vse to sem opravljala prostovoljno –, a ko so mi določili, naj s težko motiko izkopavam maranto, sem se uprla. Prav tako sem vsak dan okoli šestih, ob sončnem zahodu, izginila in se vračala šele okoli sedmih za večerjo iz kuhanih marant z mesalo. Po večerji smo brali, sedeč v vrečah za kopro, z brisačami okoli ramen in s pahljačami v rokah – vse zaradi komarjev. In če so postali preveč napadalni, sem se napotila dol na temno obalo in se sprehajala po drobnem pesku. V daljavah nad menoj se je bleščala Magelanova meglica in daleč na obzorju je bil Sirij.* Včasih sem lahko naštela Sedem sester, ozvezdje, ki je za tamkajšnjega prebivalca tako pomembno kot pri nas Veliki voz ali skoraj kot Severnica ...

---

* Sonce v ozvezdju Velikega psa.

To je bil zame težek čas, kajti razen svojih gostiteljev nisem videla nikogar drugega, ta dva pa sta se pogosto ovijala v nejevoljo ali molk. Kruha nismo imeli nikoli. S težavo smo pekli neke vrste temen kolač v starem umivalniku, ki smo ga zakopali v žareče oglje iz lupin kokosovih orehov. Nikoli nisem smela piti vode in ves čas sem spala na trdem. Kadar sem pomivala skleda spodaj ob bedni svetilki, so se podgane sprehajale po policah za posodo, in pogosto sem naletela na rakovico, kadar sem hotela stopiti v shrambo. Stala je pokonci, s hrbtom naslonjena na kako vrečo, strigla s kleščami in hlastala za menoj. Takrat sem vse pustila, dokler je ni gospod D. ubil.

Svoje delo sem lahko opravljala največ dve uri dopoldan in celo ti dve uri sem si morala ukrasti. Komarji so postali taka nadloga, da sem bila popikana kot strgalo, kar me je motilo pri ustvarjalnem delu. A vse to je bilo potrebno, kajti čar otoških gozdov, tihih čeri in obal, živalstva, odmaknjenosti, mesečnih noči pod palmami, pasatnih vetrov, početje oddaljenih ribičev, večerna svetloba na rjavordečem lišaju poševnih debel palm – vse to se je globoko vtisnilo vame in mi kasneje pomagalo, da sem lažje razumela narodovo dušo.

Fidžijci

Preden začnem pisati o ljudeh, moram še nekaj povedati. Kar se prebivalcev tiče, je Južno morje razdeljeno na tri glavne dele: na Polinezijo, ki obsega, razen manjših izjem, vzhodni del Južnega morja. Tamkajšnji prebivalci so svetlo rjavi, z ravnimi lasmi, arijskimi sledovi in čutom za umetnost, ki se izraža pri pletenju rogoznic, slikanju na

tapo (tkanino iz drevesne skorje), krašenju stavb zunaj in znotraj in pri tetoviranju; na Melanezijo, ki se razteza v zahodnem delu Južnega morja. Prebivalci tam so čokate rasti, popolnoma črne polti, skodranih las in širokih, ploških nosov. Vtis, ki ga naredijo na človeka, je neprijeten, kar se še poveča zaradi popolnega pomanjkanja umetniškega čuta (razen Salomonci); in slednjič na Papuance iz Nove Gvineje, ki so še temnejši, a višji in morda še bolj skodrani kot Melanezijci, pri katerih predpostavljaš z mešanim uspehom križanje črne in rjave rase. Nenavadno je, da so najbolj divja in najmočnejša plemena tudi najbolj pridna in duhovno na višji ravni kot njihovi nežnejši sosede.

Fidžijci predstavljajo – kot narod in kot otoška skupina – prehod med vzhodom in zahodom. So že kodrasti in črni, a še lepo grajeni in ne preveč poraščeni. Njihovo obnašanje je ponosno, kljub temu pa imajo nekaj otroške vedrine Polinezijcev. In njihovi otoki so še zdravi. Nevarnost se prične šele z zahodnim delom Južnega morja, zato tja ne vozijo redni parniki. Zelo redke ladje plujejo od otočja Fidži proti zahodu, nazaj pa se ne vrne nobena, da ne bi razširile malarije, to pomeni, da ne bi prinesle s seboj komarja anofelesa.

Danes so Fidžijci že precej ukročeni, a pred komaj petdesetimi leti, pod vlado kralja Cakabaua (kot mi je povedal gospod D., ki je že več kot petdeset let živel na teh otokih), so bili še čisto pravi ljudožerci. Nekoč je videl, kako je neki mladenič temni lepotici v njegovi prisotnosti podal človeško nogo, ki jo je nato sramežljivo skril, ko je zagledal belca. Gospod D., ki je v nogi spoznal del svojega nasprotnika – nekega misijonarja –, mu je dejal, naj se nikar ne pusti motiti. Marsikateremu plantažniku

je namreč misijonar, ki se vmešava v njegovo početje, bolj neprijeten kot ljudožerec.

Bili so nadvse okrutni. Po vsakem bojnem pohodu so privezali otroka zgoraj na jambor, kjer je jokal, in ga imenovali jamborni ptič. Ob pogledu nanj so drugi vedeli, da bo praznovanje. Žrtve so najpogosteje pobili s kiji in četudi so bile še žive, so jih vtaknili v lovolovo ali peč iz zemlje, jih pokrili z zelenjavo in jih s pomočjo vročih kamnov počasi spekli. Otrokom so razbili lobanje tako, da so jih prijeli za noge in jih udarili ob deblo kokosove palme. Sočutja niso poznali. Čim sta se oče in mati postarala, so ju na njuno lastno željo zadavili, da bi še krepka prišla na drugi svet in bi lahko v naicobocobu zasadila slive taravau.

Čez nekaj dni so nato slavili praznik črvov. To je bil ples, pri katerem so dekleta in fantje lezli drug čez drugega kot črvi, in ki je ponazarjal veselje črvov v grobu; osem dni zatem pa praznik smeha, s katerim se je čas žalovanja iztekkel. Pri tem so se smejali in šalili, da bi pozabili na umrlega, katerega duh ni imel več kaj iskati na zemlji.

Marija Kmet

Bosna

Še ozračje je sanjavo.

Reke so tihe. Po brdih se leskečejo bele črede. Pastir zapiska dvoje, troje glasov, da te zazebe v dušo in skloniš glavo. In ne veš, zakaj vse to, vse to silno in težko.

Med bledimi skalami rdi ilovica kakor sesedena kri. In vse rože so kakor solze, ki jih joka zemlja.

Med mahovjem skače voda.

Bele breze niso naše.

Gozdovi so težki. Modra megla se pretaka od veje do veje. Jastrebi so zamišljeni v silno višavje. Prisluškujejo tajnemu šepetu belih tenčic visokih slapov. Kakor naj-tanjše misli vseh misli so te tenčice.

Tam selo – razdrapane koče.

Sive strehe – starke so sključene in ždiyo v solncu in dežju in čakajo konca. Po vrtovih se dvigajo beli nagrobni spomeniki iznad trav. Skupaj je vsa družina. Mrtvi se pretvarjajo v novo življenje na lastnem domu. Vse tiste jablane in slive so meso pradedov. Ločitve ni in ne konca.

Ljudje so kakor zrno. Kraljevič Marko jim gleda iz oči. In njegove pesmi so prepletene od sela do sela, od hriba do vôd. Markove pesmi.

Z brda na brdo kličejo črede. Glas se pretegne, prisluhne, zaplove v višavju. Dolg glas, prostran, poln tuge in trpljenja.

Kakor skrivnosti so Turkinje; v tenčicah so skriti obrazi. Dvoje oči – kakor blisk, in zagoneten smehlaj krog usten.

Po belih potih hodijo kakor princese. In roke so majhne in drobne in bele.

Z visokih minaretov plove Bog po zemlji. Vsako nebo je nizko; še modro nebo je čisto pri tleh.

O, Bosna, razpeta si in na križ pribita. Od juga do severa, od izhoda do zahoda drhtiš in čakaš.

Mrtva so polja.

Milena Mohorič

Družina

I

Tam na vrhu, odkoder se velika cesta spušča na obe strani v dolino, proti Ljubljani na to, proti Savinjski dolini na ono stran, je stala pred hišo žena Marija. Odpravljala se je žet ajdo h kmetu Novaku. Mudilo se ji je že, vendarle se je še okrenila k desetletnemu Janezu:

»Pazi na otroke, Janez! Nikar ne hodite sredi ceste! Avtomobili švigajo venomer. Da katerega ne povozi. Ti pelji Srečka v vozičku, Toneta pa za roko, Jakec naj pa Drageca pazi.«

Poldrugoletni Tone se je spustil v jok za materjo, ki je izginila za vogalom. A kmalu se je zopet pokazala izza hiše: »Janez, za Srečka je vse pripravljeno. Da ne pozabiš!«

In že je odhitela.

Sonce se je smejalo z jutranjega neba. Zorilo je jabolka v sosedovem sadonosniku, rdečila so se tako zapeljivo, da so jih otroci, ki so posedli po travi, zvaljali k sebi na vse načine. Še polletni Srečko je stegoval ročice za njimi.

Tam pa so žele žanjice ajdo, mlade so si prepevale, Marija je spremljala njihovo pesem z globokim glasom. Zdaj